Ч. 143 (12.509). Львів, вівторок 1. липня 1930. Pocztowa opłata zapłacona ryczałtem. Рік LI.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ РАНО

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок ч. 10, II. пов.
Конто почт. щадн. 143.322.
Адреса для телеграм: „Діло", Львів.
Головний Редактор приймає від 11—12 год. передполуднем.
Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА В КРАЮ:
Місячно 5·00 зол.
Чвертьрічно 15·00 „
Піврічно 27·50 „
Річно 55·00 „
ЗА ГРАНИЦЕЮ: В Америці 1 долар, Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зол., Німеччині 7·50 зол., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 лей, Болгарії 7·50 зол., Австрії 7·50 зол.— Зміна адреси 1 зол.

Телеф. Редакції: 29-41.
„ Друкарні: 29-26.
В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ.
ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 25 сот.

Ювилей учительської орґанізації.

Львів, 29. червня 1930.

За тиждень відбудеться у Львові рідке свято-ювилей з приводу 25-ліття Товариства „Взаїмна Поміч Українського Учительства", яке обєднує у своїх рядах три тисячі робітників на шкільно-освітній ниві. У звязку з тим ювилеєм відбудеться зїзд народнього учительства не тільки з усіх західно-українських земель, але й з чисто польських територій, а вечором ювилейний концерт з добірною програмою, що буде виконана виключно учительськими силами. На тому святі-ювилею будуть подані підсумки дотеперішньої справді великої праці станової організації українського народнього учительства й намічені шляхи дальшої його праці в найближчому майбутньому.

Почин до заснування „Взаїмної Помочи галицьких і буковинських учителів і учительок" (це перша назва станової орґанізації українського нар. учительства) дало „Руське Товариство Педаґоґічне", з ініціятиви якого утворено екзекутивний комітет, який скликав у другій половині липня 1904 року перше учительське віче у Львові, на якому явилося поверх 800 учителів з Галичини, а також делеґати з Буковини й Наддніпрянської України. На тому вічу, що радило два дні серед великого ідейного піднесення, вибрано виконавчий комітет, якому доручено виробити проект створення учительської професійної орґанізації, опертої на основах самооборони, співпраці та взаїмодопомоги. Виконавчий комітет під проводом проф. Алиськевича виробив статут такої орґанізації і в початках 1905 р. вислав його до затвердження австрійському міністерству внутрішніх справ. По трикратних перерібках і поправках затвердило вкінці міністерство статут Т-ва „Взаїмна Поміч галицьких і буковинських учителів і учительок", яке в літі 1905 р. приступило вже до наміченої у статуті діяльности.

На отсьому місці варто відмітити, що вже самі початки орґанізації українського учительства були невимовно важкі. Аби добитися дозволу на свою станову орґанізацію, виконавчий комітет виробив статут у тому змислі, що до Товариства мали належати учителі з Галичини й Буковини. Це зроблено з розмислом, бо всесильний тоді в Галичині намісник гр. Потоцький був бя зовсім певно не затвердив статуту орґанізації українського учительства в Галичині. А статут спільної орґанізації учительства двох країв мусів дістати затвердження з Відня, яке кінець-кінців таки добуто. З отсих тактично-політичних мотивів орґанізація задержала свою першу назву й у тих часах, коли її ділові звязки з українським учительством на Буковині (яке дуже скоро зорґанізувалося у своїй територіяльній установі „Спілка буковинського учительства" з власним орґаном „Каменярі") відійшли вже до історичних споминів.

Заснування українського професійного учительського товариства викликало в широких кругах нар. учительства щире захоплення, яке виявилося м. ін. у тому, що вже в перших чотирьох місяцях істнування „Вз. Пом." (вересень—грудень 1905 р.) зголосилося до неї ок. 700 членів. Був це справді масовий рух нашого учительства, коли зважити, що за приналежність до „Вз. Пом." і політична і шкільна адміністрація накладали нераз болючі кари на поодиноких членів і діячів Товариства.

Діяльність „Вз. Пом." в перших роках її істнування йшла головно в напрямі пропаґанди серед учительства за масовим його обєднанням у своїй професійній орґанізації. Велику акцію ведено також за краще матеріяльне вивінування нар. учительства. Конкретно галицьке нар. учительство видвигнуло було перед війною такі три основні справи-домагання: ліберальна службова прагматика, зрівняння учительських платень із платнями держ. урядовців чотирьох найнижчих кляс і боротьба за національні права української нар. школи. Боротьба за ці домагання велася до самої війни, одначе повного успіху учительство таки не добилося.

Не місце тут у короткій статті переходити всі етапи праці-боротьби українського нар. учительства і його професійної орґанізації за ціле чвертьліття. Це була боротьба справді затяжна, боротьба, в якій наше учительство складало і складає по нинішній день на вівтарі великої справи багато жертв. Одначе жертви, складані коштом здоровля, щастя, а навіть життя ідейних одиниць, не йдуть ніколи на марне, вони приносять і свої овочі.

Так і „Взаїмна Поміч Українського Учительства", базуючись на тих безчисленних жертвах відданих собі членів, кермована ідейними й розумними провідниками, що, не зважаючи на найтяжчі колоди й перепони, ведуть улюблене товариство по свому найкращому вмінню й розумінню до визначеної мети — розвинулася нині в могутню орґанізацію, безперечно одну з найсильніших у нас під оглядом карности, солідарности й ідейности своїх членів. За розмірно недовгий час придбала „Вз. Поміч" для своїх членів власний 2-поверховий дім у Львові, власний дім у Мушині, парцелю у Криниці, преґарну учительську оселю у Ворохті, а крім того співпрацює тісно з кооперативою „Краєва Учительська Спілка" в Коломиї, яка розвинулася в поважну економічну установу. Для повноти образу слід додати, що „Вз. Поміч" має в Галичині 47 Окружних Відділів, які ведуть широку культурно-освітню роботу на місцях як серед своїх членів, так і серед широких мас нашого народу, працюючи в ділянці позашкільної освіти в читальнях і філіях „Просвіти", в кружках „Рідної Школи", в Повітових Союзах Кооператив і в місцевих кооперативах, у руханково-пожежних товариствах і т. д. Товариство видає для своїх членів двотижневик „Учительське Слово" та педаґоґічно-методичний місячник „Шлях виховання й навчання".

За час свого 25-літнього істнування старалася „Взаїмна Поміч Українського Учительства" виконати по силам свою суспільно-культурну місію не тільки серед учительства, але й серед нашого народу. Можна надіятися, що, не зважаючи на крайно несприятливі політичні умовини, „Вз. Поміч" зуміє вже в найкоротшому часі стягнути під свій прапор усіх без виїмки учителів-українців (нині так сильно розпорошених по цілій території Польщі!), звязати з собою організаційно якнайцінкіше все українське учительство з північно-західних земель і стати таким чином твердинею, якої не одоліють і „врата адові".

Перед виборами до самоврядування на північно-західних землях.

Устрій сільського громадського і повітового самоврядування.

I.

Устрій громадської самоуправи на північно-українських землях ріжниться значно від громадської самоуправи в Галичині. Але й на самім просторі північно-західних земель інші закони обовязують на Волині і Поліссі, а інші на Холмщині і Підляшу. На Волині та Поліссі обовязують ті самоуправні закони, що на „східних кресах", а на Холмщині ті закони, що в б. Конґресівці.

Найважніша ріжниця між громадою в Галичині і громадою на Волині є та, що в Галичині істнують одиничні громади, а на Волині збірні громади. В Галичині напр. бережанський повіт обіймає простір 1.117 клм², мешкає в нім 89.655 мешканців, а належить до нього 71 сільських громад. На Волині повіт Луцьк має поверхня 4.763 км², живе в ньому 210.123 мешканців, а входить до нього лише 11 сільських громад. Така волинська збірна сільська громада рахує кільканацять тисяч мешканців, а входить до неї часом навіть двацять кілька сіл.

Склад громадської ради на північно-західних українських землях є менше чисельний як у Галичині. В одиничних галицьких громадах громадська рада складається з 12—48 радних, залежно від скількости виборців. У збірних громадах на Волині громадська рада складається з війта і 10—15 радних.

Істнування збірних громад давних волостей на Волині і мала скількість радних уможливлює адміністраційній владі сильніше впливати на радних як у Галичині. На Волині влада може в добрий спосіб (при допомозі концесій, позичок і т. п.) або й репресивними засобами зробити менше відважних радних слухняним знаряддям у своїх руках. У Галичині є це майже неможливе, а в кожному випадку дуже утруднене з огляду на велику скількість громад і радних. З цього виходить, що на волині радні української народности мусять бути не лише чесними і свідомими громадянами, але також людьми великої цивільної відваги.

В Галичині війта і його заступника вибирає громадська рада і вони не потребують затвердження надзірної влади. Зовсім інакше на північно-західних українських землях. Там вибір війта і його заступника вимагає затвердження надзірної влади, себто повітового виділу. Що більше, повітові старости не бачучи спротиву, ні громадських рад ні повітових виділів всупереч обовязуючим законам приписали для себе право затверджувати війта та його заступника. Завелося таке, що старости так довго відказуються затвердити вибір війта і його заступника, доки громада не вибере війтом і заступником старостинських попихачів. Таким чином усі війти на північно-західних українських землях не є оборонцями прав громадської самоуправи та інтересів українського населення лише сліпим знаряддям у руках повітових старостів і військових осадників. У додатку війтами і їх заступниками на Волині є особи польської народности. Ніяка офіціяльна статистика, здається, нарочно не подає національного складу громадських управ.

У Галичині громадська рада іменує після власного вибору всіх громадських урядовців і слуг, а в тому і громадського писаря. Надзірні власти (повітові виділи) мають право означувати лише вимоги (кваліфікації) для поодиноких кандидатів на місця урядовців. На Волині і взагалі на північно-західних українських землях на основі обовязуючих законів управа громади (війт, його заступник і лавник) предкладають старості кандидатів на громадських писарів, а він одного з них іменує громадським писарем. Але і цього було замало адміністраторам і вони тепер всупереч закону іменують і звільняють громадських писарів, не питаючися про те нікого. На Волині може громадський писар сказати про себе „громадська самоуправа то я". При громадськім писарі є цілий штаб громадських урядовців, часами понад 20 осіб, які ведуть діловодство збірної громади. Війт і його заступник, громадський писар і всі громадські урядовці побирають з громадських фондів сталі платні і мають до своєї розпорядимости комунікаційні засоби (повозки з кіньми і т. ін.) Громадські уряди обсіли мов саранча громадські службовики. Вони мають за собою підтримку старости і поліції і не числяться зовсім з голосом громадської ради. Видатки сільських громад на Волині на адміністрацію виносять 3 проц. усіх видатків, підчас коли в Галичині лише 1.12 проц. (тернопільське воєвідство).

Громадська бюрократія надає громадам на Волині польський характер. Вона переводить по думці уряду вибори до законодатних установ, організує депутації і торжественні приняття достойників, веде польські освітні і господарські товариства і т. п.

II.

Повітова самоуправа на північно-західних українських землях взорується на пруських зразках. Повітові соймики складаються в поодиноких повітах з неоднакової скількости членів. Фактично виборів до повітових соймиків нема. Соймик складається з делегатів сільських і міських громад. Сільські громади висилають до соймику двох, а міські від двох до пятьох делегатів, залежно від скількости населення міста. Делегатів вибирають сільські та міські громадські ради. Члени соймиків мусять уміти читати і писати по польськи. Повітовий соймик вибирає повітовий виділ, зложений з 6 членів. Членом повітового виділу може бути вибраний кожний мешканець повіту, що має пасивне виборче право до міської чи сільської громадської ради. Провідником повітового виділу і соймику є повітовий староста. В тому характері має староста широкі права.

Повітова самоуправа на північно-західних землях орудує дуже поважними матеріяльними засобами і розвиває широку діяльність. Для ілюстрації обговоримо бюджет рівенського повітового соймику на 1929-30 рік. Сума звичайних видатків виносить 904.443 зол., надзвичайних 1.049.535 зол. Звичайні і надзвичайні видатки на будову та на направу шляхів і мостів виносять 406.661 зол. Крім цього на удержання громадських шляхів призначено в бюджеті підмоги на загальну суму 84.000 зол. Видатки на шпитальництво й охорону публичного здоровля виносять 299.316 зол. З цього повітова самоуправа удержує 3 шпиталі і 1 кімнату для хорих. Попри те повіт дає підмогу громадам на удержання 5 фельчерських і 1 акушерського осередка. Дуже поважні квоти виносять видатки на підпомагання рільництва, бо аж 118.505 зол. Незалежно від тих видатків на загальні цілі рільництва і ветеринарії призначив соймик 100.000 зол. на основний капітал повітової щадничої каси, 50.000 зол. на сфіналізування рільничої складниці та 2.500 зол. на кредит для нових молочарень. В надзвичайному бюджеті поміщено 600.000 зол. на будову великої цегольні в Рівному.

Вже з цього бюджету можемо собі виробити погляд на розміри повітової господарки. Розуміється, що кредити на молочарні, на складницю і т. п. ідуть на польські кооперативні молочарні і господарські товариства. Українські товариства: як „Сільський Господар" чи кооперативи не одержують ані сотика підмоги. Коли на засіданні воєвідської волинської ради в Луцьку українець Книш поставив внесок, щоби до рільничої комісії побіч представників 3 польських товариств покликано представника інспекторату Ревізійного Союзу Українських Кооператив у Луцьку то навіть це плятонічне внесення відкинено.

Польонізація північно-західних земель переводиться також при помочі соймикових установ суспільної опіки. Жах збирає, коли бачимо кілько захистів і бурс удержують повітові соймики і виховують у них українські діти в польському дусі. Лише 1 ковельський соймик удержує: 1) в Ковлі польський захист для дівчат-сиріт, де приміщено 42 сироти. 2) Матіїв: захист для дівчат від 3—16 літ, де приміщено 63 дівчат. 3) Бруховичі: сирітський захист, у якім має приміщення 40 хлопців і 20 дівчат. 4) Маневичі: заведення для чахоточних дітей, де приміщено 11 хлопців і 9 дівчат. 5) Адамівка: заведення для дітей, хорих на трахому, де приміщено 37 вихованків.

І так скрізь на наших північно-західних землях з самоуправних податків українських селян розбудовується польські сирітські захисти. На цілому просторі тих земель повітова самоуправа удержує лише 1 український захист для сиріт в Ковлі, в якому виховується 14 хлопців і 17 дівчат. Крім видатків на заведення суспільної опіки, які ведуть і удержують повітові соймики, видається ще великі підмоги польським товариствам, що удержують захисти, бурси, захоронки і вакаційні оселі, великі підмоги. Положення погіршується ще й тим, що українці північно-західних земель не розбудували шляхом приватної ініціятиви, так як це зробили галицькі українці, установ і заведень суспільної опіки.

Ще більше грізною для майбутности українських земель є переведення при матеріяльній допомозі повітової і громадської самоуправи організація позашкільної освіти. В десяти повітах волинського воєвідства зорганізовано в 1928-29 р. курси для дорослих у 254 місцевостях. Покінчило курси 5.244 учнів в тому 3.693 православних. Між учасниками курсів — 72 проц. становила доростаюча молодь у віці до 21 літ. Курси для дорослих діляться на 3 ступні. На першому ступні учать читати і писати, а на третьому ступні учать про працю „рольнічих кулок", про організацію „кул млодежи вейскей" і розуміється польської історії. Не дивниця, що вихована в такому дусі на кресах українська молодь заповнює кадри „Стшельца" і творить „кулка млодежи вейскей".

Словом, всі польські освітні, культурні, спортові, господарські і кооперативні товариства основують свою діяльність на північно-західних українських землях на підмогах повітової і громадської самоуправи. Іншими словами, польонізацію північно-західних українських земель переводить повітова і громадська самоуправа своїми великими матеріяльними засобами.

Пос. В. Целевич.

В безконечній черзі...

ПРОЦЕС У. В. О. СКІНЧЕНИЙ.

ПРИСУД.

Роман Біда засуджений на кару смерти.

Дня 28. ц. м. в год. 9.30 предсідник прочитав присуд, яким засуджено **обв. Романа Біду на кару смерти; обв. Тараса Крушельницького** на 3 роки вязниці; **обв. Терещука** на 4 роки вязниці; **обв. Вацика** на 4 роки вязниці; **обв. Осипа Наорлевича** на 4 роки вязниці; **обв. Романа Качмарського** на 2 роки вязниці; **обв. Осипа Кирилюка** на 3 роки вязниці; **обв. Махницького** на 4 роки вязниці.

Всім засудженим вчислено до кари 9 місяців слідчої вязниці.

Всіх інших обвинувачених звільнено **і зараз випущено на волю.**

Всім засудженим на вязницю додано загострення кари: один день на чверть року темна, окрема келія і тверде ложе.

Засуджений на кару смерти Роман Біда приняв присуд спокійно; він стояв весь час ані не дрогнувши, а після прочитання присудів усім обвинуваченим, він сів, хусткою обтер піт із чола, гордовито глянув на суддів присяглих, потім устав і виходячи зі салі до тюрми, говорив з товаришами безжурно, мовби нічого не сталося.

Прокуратор зголосив відклик проти легкого виміру кари, а оборона внесла зажалення неважности тільки щодо засудження Біди.

Смертний присуд на Білорусі.

Головний суд у Минську засудив на кару смерти 6 радянських урядовців, яких обвинувачено в державній зраді і шпіонажі в користь західних держав. Присуд виконано.

Д-Р БОГДАН ЧАЙКОВСЬКИЙ.

Ще в справі громадських бібліотек.

I.

Дискусія над законом. — Освіта й політика. — Колись і тепер.

У березнево-квітневому числі журналу „Польска Осьвята Позашкольна" находимо статтю, присвячену заміткам сен. М. Галущинського в справі проекту закону про громадські бібліотеки („Преважна справа" ч. 4/30 „Діла").

Авторка статті п. Й. Ф. С. гнівається на автора заміток, що, мовляв, заняв він супроти проекту становище „несовісне і нерічеве", „згори неприхильне", „шукає діри на цілому" та що за підставу критики взяв він давніший проект, реферований на зїзді бібліотекарів у Львові, а не найновіший, в остаточній редакції зложений у міністерстві освіти. Адже цей останній вже в дуже великій мірі бере на увагу культурні справи національних меншин, бо містить дві постанови, які торкаються їх безпосередно: першу, що там, де національна меншина творить 1/5 часть населення, має вона мати запевнену участь свого представника в бібліотечному комітеті; другу, що бібліотеки на територіях національно мішаних можуть мати також книжки у мові національної меншини.

П. Й. Ф. С. кінчить свою статтю порадою для українських бібліотек, щоб береглися несовісних інформаторів. „Тоді не дійшло би до внеску (чи ухвалений?) на зїзді українських освітних робітників у Львові в 1929 р., що взиває управу Т-ва „Просвіта", щоби протиставилася проектованим прилюдним бібліотекам, бо він грозить небезпекою для українського народу.

Не тому, що саме я належав до цих „несовісних інформаторів", який звернув увагу українського громадянства на проект бібліотечного закону в Польщі рефератом на Освітньому Конгресі, але радше тому, що сен. Галущинський за слабо підчеркнув небезпеку, яка пливе з майбутнього закону для нашого народу, бажаю висловити свою думку в справі порушеній п. Й. Ф. С.

Сен. Галущинський все-таки добачив у проекті одну постанову, „котра при дбайливости і свідомости громадянства дозволить нам узяти до рук такий важний засіб народньої освіти, яким є бібліотека". Це постанова про перенимання обовязку прилюдних бібліотек громадянськими установами при рівночасному підпорядкуванні усім постановам закону. Тому закликає він українські установи, які ведуть бібліотеки, щоб їх поставили на відповідну висоту і щоби в хвилині введення закону в життя, „забезпечили їм обовязки і права публичних, громадських бібліотек".

П. Й. Ф. С. робить з цього приводу сен. Галущинському заміт неконсеквенції: „Коли проект закону не запевняє українцям свобідного розвитку культури, коли їх кривдить — то в імя чого мають українські організації старатися, щоб піддати свої бібліотеки загальним постановам, що обовязують прилюдні бібліотеки?"

Не можна авторці відмовити в тому деякої слушности. Так само, як не можна відмовити їй слушности, коли вона і в іншій своїй статті про проект бібліотечного закону (Ядвіґа Філіпковска-Шемплїньска: „В справе устави о ґмінних бібліотеках публічних" П. О. П. № 3/28), обговорюючи відношення проекту до національних меншин, пише: „Вступаємо тут у ділянку політичну... Ця справа (відношення проекту до нац. меншин) вяжеться так тісно з цілістю політики держави до національних меншин, що може бути вирішена тільки в звязку з цією цілістю".

Справді: при оцінці обговорюваного проекту мусимо почати з політики, і аж тоді, коли він видержить політичний іспит, можна перейти і до „річевої" критики. Бо небезпеки майбутнього закону треба шукати не в цій чи іншій його постанові, а в тому, що він є частиною „державної" політики супроти національних меншин і що він є одним з найважніших засобів цієї політики.

Сьогодні освіти від політики відмежувати годі (гл. стаття сен. Галущинсього в святочному числі „Діла"). І одна і друга не є для себе самоцілю, а тільки засобом для здійснення деяких громадянських ідеалів. Їх шляхи часто перехрещуються, а то і йдуть разом. Освіта, що не має перед собою громадянського ідеалу — стає нежиттєздатною, бо відривається від ґрунту. Так само зломить карк, скорше чи пізніше, політика, що нехтує освіту громадян. У деяких моментах політика і освіта покриваються з собою: тоді кожний крок на освітньому полі стає політичним актом. Так воно є в недержавних поневолених народів, що борються за своє існування. Для них одиноким критерієм оцінки громадянських явищ може бути тільки **інтерес нації.** Те, що є зовсім добре і дуже корисне для пануючої нації, може бути загибілю для поневоленої.

Цього принципу придержувалися в своїй освітній праці поляки, заки здобули самостійність. „Справи освіти сплітались найтісніше зі справами громадянськими". Бракувало тільки політичного оформлення (для справ освіти) та воно мусіло прийти і прийшло". „Замітна політична закраска характеризує освітню працю всіх угруповань". Політична неволя „змушувала до постійних змагань, спрямовувала їх до одної мети: удержання життя народа". „Протя

З ЖИТТЯ ВОЛИНІ.

Свято „Сільського Господаря" в Луцьку.

Філія Т-ва „Сільський Господар" у Луцьку 22. червня влаштувала перше — не тільки у Луцьку, але й на цілій Волині — „Свято „Сільського Господаря" (весняне). Свято відбулося аж у червні з тої причини, що підчас виборів на подібні зібрання не дозволяли. Не зважаючи на страшну грошеву скруту й тяжку робочу пору, свято пройшло успішно, зібравши понад 350 осіб, селян та інтелігенції, що починає цікавитися господарським життям.

Першою частиною свята був молебень у церкві луцького Чеснохресного Брацтва, який відправив протопр. П. Пащевський, сказавши на закінчення тепле слово до зібраних і закликаючи маси йти за тими, як він сказав, „правдивими провідниками народу, що працюють для його добра".

Після молебня відбулася у міському театрі академія, яку відкрив голова філії п. Володимир Островський, оголосивши, що п. посол О. Луцький, якого запрошено на свято, не міг прибути, натомісць прибув редактор „ГКЧ" п. Зеновій Пеленський. Вслід за цим, п. З. Пеленський, зустрінутий оплесками зібраних, виголосив короткий, але дуже змістовний реферат на тему: „Українське село під цей час", у якому яскраво змалював сумний стан нашого села, порівнюючи його зі станом рільників у інших країнах.

Після реферату виступили молоді деклематори п. Іван Скопюк („Досвітні вогні" Л. Українки) і студ. Микола Тарасюк („Гей бики" Руданського); хор села Жидичина під дириґентством п. Василя Бабіченка дуже гарно проспівав кілька народніх пісень; врешті молодь виконала народні танці: „Козачок" (п. І. Скопюк і п-на Віра Мельниківна) і „Чумак" (п. Микола Тарасюк). Другу частину академії розпочав рефератом п. В. Островський на тему: „Орґанізованими шляхами".

Промовець намітив у своому рефераті ті шляхи, якими повинна йти організаційна праця селян-рільників, серед яких уже народилося немало свідомих одиниць, що працюють у цьому напрямку. Далі деклямували: пп. Гринь Скопюк („Сирітка" О. Бабія), Олекса Проскурня („Долі запорука" селянина Нестора) і І. Скопюк („До молоді" Л. Українки); за артизм і гаряче почуття зібрані нагороджували деклematорів гучними оплесками. Згаданий вище хор чудово проспівав ще кілька пісень, викликаючи захоплення й гучні оплески, а дві пари (пп. М. Тарасюк і Евгенія Пуксівна, І. Скопюк і Віра Мельниківна) дуже гарно протанцювали „Коломийку" й „Катерину" (пп. М. Тарасюк, І. Скопюк, Е. Пуксівна, В. Мельниківна, Гайдюківна і одна хористка з Жидичина).

Третю точку академії складала „Апотеоза рільництва" (жива картина), скомпонована п. В. Островським. Під кольоровим електричним освітленням перед зібраними розгорнулася картина: на високому педесталі, покритому зеленим сукном, — **селянський плуг** серед польових квітів, а під ним група молоді в національному вбранні і квітах з косами, серпами, граблями й вилами; ще нижче дівчина біля коловоротка й нарешті внизу, на долівці серед квітів, два хлопці зі сільсько-господарською літературою. Серед публики пролунало: „Слава селянському плугові, що прокладає першу борозну сільсько-господарської культури!", „Слава селянам-рільникам, що заводять культурні господарства!", „Слава селянському товариству „Сільський Господар!". Кожний раз театр дріжав від масового вигуку: „Слава". В той час хор, що стояв за плугом і творив тло для групи, відспівав „Боже великий, єдиний". Підчас живої картини селянська орхестра, яка приґравала підчас академії, виконала національний гимн.

Так пройшло перше селянсько-хліборобське свято в Луцьку, яке що правда, не має ще традиції, але безумовно започаткує її.

Процес проти німецького пастора на Рад. Україні.

(АТЕ). „Комуніст" повідомляє, що в Одесі почався процес німецького пастора Коха за контрреволюційну аґітацію серед німецьких кольоністів на Рад. Україні та за участь у повстанні німецьких кольоністів проти СРСР у 1919 р. Кох, твердить акт обвинувачення, проводив повстанням і казав розстріляти 20 комуністів. Пасторові грозить кара смерти.

Маслов про упадок більшовиків і про Україну.

(АТЕ). Російський еміґрант Маслов і провідник організації „Крестянская Росія" виголосив у Празі відчит п. з. „Що жде Росію після упадку більшовиків?". Маслов сказав, що, рахуючися з міжнар. положенням, будуча Росія мусить погодитися з фактом істнування новоповсталих на бувш. території рос. царства держав, себто Литви, Естонії, Фінляндії та Польщі, хоч справу кордонів із Польщею треба піддати ревізії. Головна небезпека для будучої Росії є в нац. українськім русі, що старається відірвати Україну від СРСР. Рух той не був небезпечний для Росії перед революцією 1917 р., одначе тепер український рух обіймає щораз більші верстви населення та знаходить піддержку і симпатії в зах.-европейських державах. Незалежницькі аспірації українців піддержує консеквентно Анґлія, яка ослабленням СРСР хоче запевнити собі геґемонію в Азії. Доказом того є м. ін., що Льойд Джордж сказав, що треба поділити рос. кольоса, який загрожує анґл. впливам в Азії. Після упадку більшовиків настане небувала анархія. Її вихісную́ть українські сепаратисти для здійснення своїх плянів. Польща веде протиросійську політику. Російська еміґрація буде боротися за відновлення давньої великодержавної могучости Росії.

У 25-ліття Національного Музею.

Моє перебування та праця в Музею о. митрополита А. Шептицького у Львові.

(Продовження.)

З міст після Львова мене особливо приємно вразив Перемишль єпископською катедрою, українською гімназією і дівочим ліцеєм. Там я запізнався з цілою групою провідної перемиської української інтелігенції, на чолі якої стояв адвокат д-р Кормош. Саме тоді навістив Перемишль один українець-француз, що був навіть мером якогось французького містечка і по двацятьох роках розлуки знову побачив свій рідний край. Він радів на вид праці. Його дружина француженка, що не знала зовсім української мови, розмовляла з ученицями ліцею по французьки. Це тішило нас усіх, що школа не на марне побудована. Тут належить згадати ще про цікавий для мене спеціяльно випадок в м. Судовій Вишні, куди я раптово виїхав з директором Музею, щоби сфотографувати останки на половину розібраної церкви. Ми ледви ще захопили малювання на стінах з тої доби, коли ще ця церква була православною. І так скрізь, де можна було, фотографував я не тільки церковні і мистецькі річи, але й етнографічні.

В літі 1908 або 1909 року саме вперше появилися автохромні кліші **Lumiere** для кольорових знимок. Я їх зараз-же, здається, перший у Львові, пристосував до зняття гуцульського одягу. Поїхав я у Довгополе до священика Попеля, а звідтіля у присілок Бистрець і там зняв барвисте гуцульське вінчання.

У Вижниці на Буковині знімав я промислову школу, в якій тоді гуцули Шкрібляк і Девдюк були вчителями гуцульського мистецтва різьби і викладання по дереві. Гуцульська мова, звичаї, спосіб життя, одежа — зберегли багато незмінних рис дуже глибокої старовини з подихом передкнязівської доби. Значно пізніше я переконався, що взагалі вся Україна зберегла масу традицій, яких корінь є віддалений від нашого часу більше як на 4.000 літ і лежить у неоліті.

Покуття, Гуцульщина і Буковина незвичайно принаджували мене, але й Бойківщина та Лемківщина не лишилися поза увагою. Д-р Кормош з питомою йому енерґією і спритом умів сполучати корисне з приємним. І я з великою приємністю і нині згадую часи мого літнього перебування у нього в старосамбірському повіті у Турю за Топільницею, де були дуже старі й інтересні церкви.

На початку червня 1909 р. побув я в Жиравці біля Львова. Звідтам привіз я крім фотографій церкви і дзвіниці також дещо церковної старовини. Тодіж із села Вовкова привіз я чимало старовинних рукописів і риз, за які директор дав церкві нові річи. Найціннішим набутком для Музею була невеличка чудова гаптована стара плащениця, за яку управа Музею з радістю дала показну нову.

До цієїж парохії належав і Куґаїв з церквою з 1693 р., з якої я висвітлив загальний вигляд і деталі та зрисував одвірки, які потім видав у І-ій частині „Українського Мистецтва" 1913 р. Звідсіль я пішки вертав до Львова. Коли я приніс усі свої здобутки до Музею, то директор дуже здивувався тим, що я тут, під самим Львовом, найшов стільки цікавих річей. А здається мені, що ще більше здивувався він, коли я представив йому рахунок за все те на 7 корон 50 сотиків і навіть дорікав мені, що я себе без потреби знесилюю ходом пішки. Я вияснив, що так було скоріше, ніж довго чекати на поїзд, а пройти пішки 20 кільометрів нічого не є.

Ми розклали на підлозі всі річи, бо їх було багато, тож хотілося добре розглянути їх. Саме на цю сцену увійшов о. митрополит і, довідавшися, в чому справа, подякував мені дуже щиро, додавши, що він бачить у мені не тільки службовця і любителя у своїй справі, але ще й спортовця, якому цікаві не гроші і вартости, а красота і здобуття (осяг). Це мене далеко більше одушевило й утішило, ніж всякі грошеві дарунки, якими іноді люблять заміняти щирість відносин. Ця щирість була для мене значно важніша, бо я бачив розуміння справи і правдиву оцінку та розуміння мого замилування. З цього моменту я почував львівський Церковний Музей остільки-ж частиною себе самого, як і київський Міський Музей, куди я давав річи, зібрані мною на власні засоби або й куплені, бо знав, що його директор Біляшівський, який грошей на купівлю не мав, знає, що я роблю і цінить мене.

Саме цьогож року, 1909, Біляшівський зробив мені велику радість, приїхавши до мене. Це було десь на Великдень, чи може зараз по Великодні. Я погостював у о. Пеленського. Коли це під'їздить хтось до двору і коли я підбіг до вікна, то моїй радості не було кінця. Біляшівський став дорогим гостем і для Пеленських.

державної школи істнує в Королівстві ненависть, недовіря і погорда". Коли „власти почали творити при громадських урядах російсько-польські бібліотеки, у відповідь громадянство почало відкривати бібліотечки парохіяльні". (Гелена Радлінська: З пшешлосьці праци освятовей в Польсце в „Пшеводнік-у Осьвятов-ому") Життя показало, що це був правильний підхід до справи. Була це „орієнтація на власні сили", яка при сприятливих обставинах зуміла довести поляків до власної держави.

Ми можемо і навіть повинні вчитися від них. І наші змагання не можуть не йти за „збереження життя народу". До цього треба з одного боку ізоляції народньої психіки від усяких шкідливих впливів, а з другого боку розбудження якнайбільшої активности. Саме книжка (а тим самим і бібліотека) є тим засобом, що на деякому ступні культури стане народ годуватися літературою з тенденціями ворожими національному ідеалові, то це мусить впливати на цю психіку шкідливо. Нашим обовязком є подавати йому тільки таку страву, яка давалаб йому сили для збереження своєї душі. Тому не може бути байдужною справа добору книжок в прилюдніх бібліотеці, справа її комплетування.

Якіж є основи комплетування громадських бібліотек в обговорюваному проекті?*)

Комплетування має належати до бібліотечного комітету, який „складається в половині з членів самоврядного орґану (Рада громадська. Виділ повітовий), а в половині з громадянських чинників (товариства культурно-освітні, наукові, кооперативні, господарські, спортові, професійні, жок, зразкових катальоґів ріжних типів, які участь у громадянському житті). Отже цей комітет рішає про придбання книжок на внесок бібліотекаря. Бібліотекарів призначує також бібліотечний комітет. Кваліфікації для бібліотекарів приписує міністерство освіти. Теж мін-ство, до якого належить начальний нагляд над діяльністю бібліотеки під оглядом ідейним і бібліотечно-технічним, призначує бібліотечних інструкторів і інспекторів для цієї цілі, має право вгляду в бібліотечні книгозбори і складати списки книжок, недозволених для прилюдних бібліотек.

До заборонених книжок належить література протидержавна, аґітаційно-партійна, бруково-кримінальна і порнографічна. До обовязків надзірної ради належить теж підготовка списків книжок, зразкових катальоґів ріжних томів, які улекшувалиб добір книжок у бібліотеці. Та безпосередній вплив на комплетування бібліотек має міністерство через те, що субвенції, які держава має давати гром. бібліотекам, дає вона в книжках. Централі мандрівних (рухомих) бібліотек, які мають постачати книжки для громад, що не є в силі удержати постійної бібліотеки, мають істнувати при громадських бібліотеках у повітових містах. Постанови про комплетування прилюдних бібліотек треба доповнити ще вищезгаданою постановою про книжки в мові національної меншини, подиктовану „щирою журбою про культурні справи національних меншин".

*) Опираючися на проекті, зреферованому п. Шемпліньською в 3—4/29 ч. Р. О. Р. Чи це є вже цей „остаточний" проект не знаю. Можу думати, що його знову змінено, бо не говориться у ньому ще про постави и супроти національних меншин, про які згадує авторка в полеміці з сен. Галущинським. Або вона „несовісно" реферує, або справді є новий проект. У цьому останньому разі можу і я стрінутися зі замітом несовісности, та за це зможу зреванжуватися замітом несерйозности, коли що від року представляється щораз то інший проект...

Він був у мого батька незадовго передтим, здаеться, на масницю й оповідав богато цікавого про моє с. Шпичинці і про батька. Попереднього року приїздили до Львова Хв. Вовк і Доманицький.

Ми всі часто балакали про Угорську Україну, куди мене давно тягнуло. Я проїздив через Лавочне і Воловець в зимі, коли їхав до Львоврани. Гірська дорога з її видами робили цю країну таємничою і принадною. Я ще з дому знав про утиски на Угорщині. Я згадував ще малі свої роки у старій батьківській хаті, коли ще я не був навіть у гімназії, приблизно 1883/4 р. До нас часто приходив „веньгер", тобто словак, торговець дрібним крамом, що його він носив у величезнім коші на плечах. В той час таких „веньгрів" ходило у нас багато. Але той був особливо в честі у мого батька. Він часто оповідав батькові про Мадярщину і про свою батьківщину Словаччину. Оповідав, що їх там гнетуть і один раз оповідав, як кількох словацьких священиків арештували й повісили, при чім він картинно показав та зробив рух рукою по шиї і горлу так влучно, що в мене ще досі стоїть це в очах. Пізніше він вже не ходив, мабуть за тяжко було.

Мене манило подивитися самому і я вперше поїхав туди в осени 1908 р. Мені п. Гнатюк дав адресу до пан-отця Юрія Жатковича, який був парохом у с. (Malmos Стройні біля Сваляви. Я їхав туди через Лавочне-Воловець, здається, на початку вересня, коли ще було досить тепло. Коли я приїхав до Воловця, то ваґони наповнилися майже виключно жидами. Один підсів до мене і почав розпитувати, звідкіля і куди їду. Я вже був попереджений Гнатюком, що на Мадярщині можуть бути великі неприемности. А тому, що я ще в Росії звик був бути на сторожі, то зразуж відповів йому, що їду зі Львова до Мальмошу оглядати церкву. — „То пан малює мабуть ікони й церкви?" — Я відповів, що мене саме цікавлять образи в іконостасі, мені казали, що там є дуже старі образи тай іконостас старий, то я подивлюся, що там дасться зробити. — „То ви до Жатковича ідеге?" — „Ая, ая!" — відповів я. Жид лишився задоволений і лишив мене у спокою. Скрізь на стаціях було видно по двох жандармів у повній службі, з насадженими багнетами. У Сваляві на стації мене ніхто не задержав, бо той жид ішов зі мною та ще мені й дорогу показав. Він, як показалося, мав тут свою коршму.

У Стройні біля церкви побачив я старенького пан-отця, що напів лежав на лавці і розмовляв з якимсь чоловідом. Це й був о. Жаткович. В нього була одна нога спаралізована. Я дав йому листа від Гнатюка і він зараз-же запросив мене до хати. Чоловік поміг йому йти. Жаткович був дуже милий і гостинний панотець. Він залишив мене ночувати в себе, погостив доброю вечерою і по вечері поставив карафку вина літрів зо два. Це вино було свое, як він казав. Ми сиділи — то він мені оповідав, то розпитував мене про Україну. Виявилося, що він переклав на мадярську мову Коцюбинського і Достоевського і ще інших авторів. Людина це була добре освічена, добре говорив по українськи, але в помітним впливом свого рідного, закарпатського говору. Він мені дав адреси сусідів. У парафії заступав його не то син, не то зять, який теж був тут і в якого він доживав віку. Наша бесіда затягнулася далеко за північ. Ми випили дві карафки. Я злякався, що опянів, але вино було легке і коли я вийшов на свіже повітря, то зачарувався чудовим виглядом на гори. Місяць обливав сяйвом смереки на копулах гір, яких виділося декілька одна за другою, але місяць був тільки один...

На другий день з хлопцем-провідником я пішов дальше. З початку у Стройні сфотографував я декілька типів. Потім ми пішли у присілки парохії і я сфотографував церкви в Мартинкові, Плавлю та в Розсохах. Дивно-гарно різьблені одвірки в останній видав я в „Українському Мистецтві" т. І.

Звідсіль ми пішли в Бистри. Місцеві люди вимовляють „Бостри". Тут над бабинцем звінична вежа, що входить у конструкцію церкви і півопасання зовні.

Слідуюче село було Шелестове з церквою з 1776 р. Тут я не застав пароха дома і мені прийшлося звернутися до дяка і вчителя одночасно. Це був молодий ще чоловік. У нього саме баби тинькували хату і я прислухався до їх говірки. Треба було, щоб вухо трохи привикло до вимови, але теж помітно було, що часто вживали мадярських слів. Пан-отець скоро прибув і зараз-же запросив мене до хати. Парох, здається, звався Орест Сабов.

Церква мала дивний вигляд. Над бабинцем була дуже висока вежа-дзвінниця, яка входила в конструкцію самої церкви. Сама церква була тинкована і побілена. Церква ніби побудована в 1776 р., але на основі занадто ґотицького стилю вежі можна думати, що в тому році церква була тільки частинно ремонтована. В ній був гарний іконостас, на жаль, підновлений і помальований. Окремо були образи — Миколая з 1677 р. і ще один з 1644 р. та образ Михайла без дати. Волосся у Михайла кучеряве, а біля плечей голубе піря, меч держав на плечі, рух вільний; робота дуже гарна, мабуть XVIII. в. з підписом: „Ілия Бродаковичь, маляръ Вишенскій". Підлога у вівтарі, як і на Україні в старих церквах, тільки трошечки, на яких 10 цм. вища від підлоги в самій церкві.

Вадим Щербаківський.

(Продовження буде.)

Всесвітній собор православної церкви.

У монастирі на горі Атос закінчився собор православної церкви, в якому взяли участь представники духовенства 16 держав та еміґрації. На цьому соборі постановлено скликати всесвітній собор православної церкви. Це був би другий всесвітній собор тої церкви від часу як настав роздор між церквою східною і західною.

1000-ліття ісляндського парляменту.

(АТЕ). У столиці Ісляндії Рейкявіку почалося свято 1000-літ. ісляндського парляменту (альтінґу). До Рейкявіку приїхали военним кораблем данський король і королева та шведський наслідник престолу. Вулицями міста відбувся великий похід данських, норвеських, шведських і фінляндських студентів. Біля Рейкявіку уладили табор із 5000 наметів для ок. 30.000 людей, що приїхали на свято.

Бунт гіндуських вязнів.

В м. Ранґоні вибухнув бунт вязнів, прихильників Ґандія. Останні відомости говорять, що в цьому бунті згинуло 10 осіб, з чого 6 дозорців вязниці. Вязні відобрали від сторожі кріси, хотіли вийти на вулицю, але їх здержало військо. Почалась стрілянина і знов богато осіб було ранених. Але вязні вистріляли всю муніцію і тоді військо заарештувало їх наново.

На орґанізаційному фронті.

Справоздавчі віча пос. Тершаківця в пов. Лісько.

Дня 10. і 11. червня ц. р. відбув пос. Тершаковець три справоздавчі віча в суд. пов. Балигород. Дня 10. червня ц. р. відбувався в селі Завізі великий відпуст, на який прийшли непроглядні маси народу з усіх дооколичних сіл. На заздалегідь заповіджене віче під голим небом влада не вислала свого представника і не повідомила на час постерунку поліції приналежного району. Як уже на вступі віча показалось, мало це свою ціль. На віче прийшов один постерунковий, сам командант Юзеф Казала з Райського (як опісля він сам оправдувався, прийшов він не на віче, а на храм), для вдержання порядку між тисячною масою. Село Завізь належить до парохії Волковия. Є там всього 10% поляків, одначе вони мають костел, священика і своїх „дзялачи", як жандарма Чтернастку, управителя фільварку Конрада Ґроховського, яким сілю в очах є український кооперативно-просвітянський рух, започаткований молодими ідейними українськими священиками. Рух цей розвивається незвичайно гарно, а це — очевидно — не бажане для тамошніх опікунів явище. По скінченій Службі Божій отворив пос. Тершаковець віче, покликуючи на секретарів о. Величка з Лопінки й о. Кицуна з Терки. Від самого початку ґрупка, зложена з яких 15 осіб, почала непокоїти зібраних. Думалось, що в присутности 2.000 людей ця ґрупка не поважиться нарушувати спокою. Одначе не тревало 10 хвилин, як ця ґрупка під проводом Конрада Ґроховського й ексжандарма Чтернастки підняла крик „гура" і вдерлася аж до промовляючого посла та з криком: „Пан большевік, пан подбужаш пшеців ржондові" — старалася усунути посла з місця, звідки він промовляв, що хвилево їй удалось. Найбільше завзято напирав і кричав Ґроховський, тримаючи цілий час на поготівлю револьвер в кишені, та провокував до чинного виступу пос. Тершаківця; одначе посол не дався спровокувати. Коли не помогли упімнення посла, звернені до обох провідників, пос. Тершаковець перервав на 5 хвилин віче і звернувся до присутнього команданта поліції Райського, щоб він усунув з віча авантурників. Одначе командант заховував цілковиту пасивність, так якби його на вічу не було. Зібрані, бачучи це, хотіли самі усунути провідників боївки, але тоді пасивність команданта поліції скінчилася і він негайно став в обороні боївки, хотячи навіть ужити зброї. Присутній посол напятнував на місці таке поведення команданта та візвав зібраних, щоби й дальше заховувалися спокійно та не дались спровокувати погромникам, які лишень на це ждуть. Після цього тревало ще віче до 2. год. пополудні. Народ, бачучи поведення польської боївки, не відступив від посла ні на крок, а піднесення у вічевиків було таке велике, що згадані погромники не відважились уже більше ані словом провокувати посла чи зібраних. — В річевій і палкій промові представив пос. Тершаковець усі злидні українського народу. Колиж на закінчення піднісся голос: „Нехай живе укуаїнський нарід і його заступники!", то з більше як двох тисяч грудей мов грім повторився цей оклик у лісі і понісся лунок по українських горах. При кінці візвав посол Тершаковець зібраних вічевиків до орґанізації і праці під проводом своїх заступників. По цій невдачі польської боївки почався скритий терор на свідоміші українсьлі одиниці. Того самого дня напали бандидити на українських селян Юрка Копчака і Михайла Маркуца, вертаючих з села Терки, куди вони відвозили пос. Тершаківця, погромники певні, що їм за цей напад і волос з голови не злетить. Українське село в горах вже пробудилося і йому не страшні ні провокація ні терор. — Дня 11. червня відбулося справоздавче віче пос. Тершаківця в селі Терці передполуднем, а в год. 7·30 вечером відбув пос. друге віче в селі Лопінка. На обох вічах секретарював о. Величко. Зібрані вічевики висказали признання і довіря свому послові й Українській Парляментарній Репрезентації.

НОВИНКИ

— **Під увагу українській еміґрації.** Виконавча Комісія українських еміґрантських орґанізацій в ЧСР подає до відома, що наслідком численних інтервенцій Виконавчої Комісії цих обєднаних орґанізацій, чехословацька влада погодилась видати розпорядок, щоби в нансенівських пашпортах, виданих українцям викреслювалося в текстах слово „Рус" і „руссе", а замінялось словами „українець" (по чеськи та по французьки) і „украініен" по французьки. Такі зміни можна перевести і в нансенівських пашпортах виданих давніше, а їх власники мають право вимагати таких змін. При подачі заяв-анкет на видання нансенівських пашпортів у заявах треба викреслювати слова „руске", „русс" і на їх місце писати „українське", „українець" та долучувати прохання щодо переведення цих змін. Колиб у пашпортах Нансена цих змін не виконано, то пашпортів не приймати і про це повідомити Виконавчу Комісію українських еміґрантських орґанізацій на адресу: М. Галаґан, Прага, Сміхов, Мальвазінка 1640. (Адресу писати по чеськи).

— **Наші студенти заводять російську моду.** Вже минулого року була згадка в „Ділі" про нерозумну моду, яку стала заводити на провінції наша студентська молодь впроваджуючи як ношу кацапські „рубашки", які стали заражувати вже й наші села. На жаль і Львів не залишився позаду. На вулицях помітно багато молодих студентів одягнених в московські рубашки і то студентів з кругів націоналістичної молоді. Давніше наша молодь ходила в українських вишиванках і це мало свій добрий вплив на наші села. Нині часи змінилися: — село і так змінило свій вид, переодягнувшись у міську танлиту, на добавок ще й наша, і то свідома, молодь надає йому несвідомо російський характер. Деякі оправдують, що мовляв „Нова Хата" таку моду пропаґує. Маємо відомости, що „Нова Хата" ніколи таких зразків „моди" не подавала, навпаки вона старалась і старається зберігати і поширювати зразки нашого своєрідного мистецтва. Цю російську ношу — заводять всякі пусті голови, які не здають собі спра-

ви з цього, що роблять і яку шкоду наносять змінюючи своїм виглядом, не лише вулицю нашого міста, але й села. Для пояснення звертаємо увагу, що сорочки запинані з боку, спущені по-верху штанів та підперезані шнуром з кутасами, це чисто російський зразок ноші, натомісць українська сорочка звичайно біла, мережкована, запинається з переду і не випущена ніколи по-верху. Зроблена з гарного матеріялу, солідно викінчена робить своєрідне й миле враження, а коли ще з низеньким ковнірчиком, то являється найдогіднішим і найкращим одягом на літо. Це поміщуємо для завваги нашої молоді, якої обовязком є якраз зберігання національних цінностей, а не поганення нашого села й міста та поширювання чужих мод для зайвої оригінальности.

— **Пожежі.** Над Бродами і околицями пролетіла велика буря із громами і блискавками. Один грім ударив у церкву в Бродах й ушкодив престол, але шкоди невеликі. — В селі Сидонівці біля Бродів грім спричинив пожежу складу хмелю. — В Холоєві біля Радехова пожежа наробила на 9.000 золотих шкоди. — В Улашківцях вогонь знищив кілька хат. — В с. Цівковій, біля Любачова згоріло 11 хат і 22 стодолі, вартости 80.000 золотих. — У Підволочиськах згоріло три склепи і склад нафти.

— **На чотири роки вязниці** засудив станиславівський суд Самуеля Шпербера з Підгаєць за кольпортажу комуністичної літератури. Розправа відбувалась тайно.

— **Градова туча.** В с. Чортовець ,(пов. Городенка) градова туча знищила зовсім плоди на просторі ок. 1000 моргів, власности переважно великих власників Берн. Барана і Карла Рапа. Буря перевернула стодолу та шопу. Шкоди є на около 250.000 зол.

— **Швейк жив у дійсности.** Швейк, відомий з повісти Гашека, з театральної песи, яку саме дає львівський театр і з фільмової перерібки — жив у дійсности. Празький журналіст Максиміліян Гуперт доказує, що Швейк то був швець Франта Свейц. Він був відомий з того, що по каварнях співав пісоньки, в яких насміхався з австрійської поліції. Родився Свейц 1875 р. Служив у війську в півд. Чехії. Тут його раз військовий лікар вибив і викинув за те, що випив французьку горівку, замість натиратися нею. В перших днях війни арештували Свейца в каварні „Звіночок" разом із господарем каварні за те, що поліційний агент застав їх, як здіймали цісарський портрет „аби його мухи не попаскудили". Пізніше Свейц відійшов на війну, попався в російський полон і відтоді про нього нічого не чувати.

— **Ґранат розшарпав 31 людей.** Підчас бурі в Бруквілі (стейт Онтеріо) грім ударив у човно з динамітом. Човно з вантажем і залогою розшарпане на шматки. Згинуло 31 людей.

— **Европейська „саранча".** У середній Моравії показалися цього року величезні хмари хрущів, що без огляду на енерґійну боротьбу влади й населення з ними спричинюють величезні шкоди. По звісткам чеських часописів хрущі залягли дороги такими лавами, що утруднюють прохід і проїзд пішеходам і роверистам.

— **З українського наукового життя за кордоном.** Дня 27. ц. м. в салі „Українського Наукового Інституту" в Берліні відбувся виклад проф. д-ра Мірчука п. з. „Світогляд української поетки Лесі Українки". Дня 20. червня в цій-же салі відбувся виклад проф. „Українського Наукового Інституту" в Берліні Б. Крупницького п. з.: „Московсько- козацька експедиция на Крим у 1687 році і тодішні німецькі пресові відомости".

—**Справлення помилок.** У статті п. з.: „На марґінесі процесу УВО", в четвертім уступі, пропущено кілька слів, так, що третє речення має звучати: „З тернопільської української муж. гімн., самбірської польської й інших шкіл видалено" і т. д. — У статті п. з. „Свято в честь М. Драгоманова в Женеві" („Діло", ч. 141) зайшло кілька прикрих помилок. М. ін. при кінці другої шпальти випав один рядок, що має звучати так: „У міру того, як вона пізнавала" (Драгоманова); в дальшому перекручено вислів Драгоманова: „Книжка — не проститутка" на „Книжка — це проститутка"... Дрібних помилок не справляємо.

Евакуація Надренії.

Дня 28. червня ост. баталіон окупаційного війська кинув м. Кель. Німецька влада приказала в усій Німеччині прибрати 1. липня прапорами будинки, в яких є державні, краєві та громадські уряди. Від год. 12—1 впол. будуть дзвонити дзвони в усіх церквах.

Протипольські демонстрації.

Невідомі люди вибили шиби в польськім консуляті в Моравській Остраві. Ок. 40 комуністів обкидало будинок польської амбасади в Парижі камінням та вибили шиби.

Технічна середна школа в Дрогобичі.

Технічна середна школа в Дрогобичі істнує вже 3-ій рік, покищо лише з одним електротехнічним виділом. Учнів було цього року 100, на 1. курсі 40. Учні українці мають своїх учителів і катехита. По 4 літах студій, абсольвент дістає диплом на самостійне ведення електрифікаційних підприємств. Цей фах дуже поплатний, длятого наша молодіж повинна заінтересуватись цею школою. Вимоги: 1) укінчена 7-клясова народня школа або 2) нижча (гімназія) середня школа, виїмково 3 кляси. Предложити треба: 1) метрику, 2) свідоцтво шкільне, життєпис, написаний власноручно. При іспиті вступнім питають: 1) математику, 2) фізику, 3) польську мову, 4) вільноручні рисунки. — Вписове 40 золотих, такса іспитова 16 зол., оплата місячна 50 зол. Бідні дістають знижку. Записи 27, 28 і 30. червня та 1. і 2. липня, іспити вступні 3. і 4. липня.

Кілько то наших цікавих хлопців, що скінчили тільки нижчу гімназію, марнується на селі і деморалізується, а тимчасом чи у нас чи за границею могли би по укінченні школи дістати гарну посаду, бо нині час електрифікації.

Длятого посилайте цікавих хлопців до цеї школи в Дрогобичі.

Борислав, в червні 1930.

о. Іван Ліщинський.

Зїзд Центролїву в Кракові.

У неділю 29. червня відбувся в Кракові зїзд делеґатів Центролїву. Маніфестація шістьох злучених партій відбулася згідно з програмою. Найчисленніше заступлений був „Пяст" численні були провінц. відділи ППС, найменше було від „Стр. Хлопск-ого". На зїзд приїхало богато журналістів, між ними і закордонні: представник „Ізвестій", офіціяльної агенції „Тасс", представник „Ульштайна", „Франкфуртер Цтг.", „Юнайтед Прес", „Ню-Йорк Таймс". Наради відбувалися в Старім Театрі. Серед учасників був м. ін. проф. Ягайлонського університету Кот, ред. Сроковський, бувш. мадярський консуль у Кракові Марцвітї й ін. Конгрес отворив віцемарш. Руґ. Він заповів кінець абсолютичних правлінь і підкреслював, що треба перейти на шлях пошанування права. Опісля відчитав телеграму від марш. Дашинського, в якій каже, що уряд проти приписів конституції не дає зібратися соймові та сенатові, тому нарід сам мусить радити над своєю долею. Краківський конгрес отвирає шлях боротьби за право й волю народу, демократію незалежної держави. Опісля відчитано лист сен. Лімановського, в якім оправдує свою неприсутність і пятнує систему диктатури. Вкінці сен. Руґ відчитав телеграму 38 послів англійського парляменту, в якій здоровлять конгрес і бажають йому успіху для привернення парл. інституцій і конст. правління. Опісля відчитували деклярації представники шістьох партій Центролїву, ППС, Визволеня, Стр. Хл., Пяста, ХД і НПР. Дуже гострою була заява ППС в уступі, що торкався особи марш. Пілсудського та потравневої системи, найлагіднішою була заява пос. Вітоса (Пяст). Після деклярацій промовляли бесідники.

Посол Хапінський (ХД) відчитав деклярацію конгресу, що заповідає урядові боротьбу за права сойму, стверджує істнування диктатури та містить гострі резолюції проти уряду і президента держави. Резолюції ті ухвалили. Пат повідомив, що прокуратура конфіскуватиме ті резолюції, тому часописи не подають їх. Наради замкнув промовою пос. Мадейський.

Зі Старого Театру учасники конґресу пішли походом на Клепарський Ринок, де зібралися теж учасники маніфестації, що не були делеґатами. Маніфестантів було до 30 тис. Тут також промовляли представники партій. На ринку уложили всі прапори під памятником Міцкевича. Тут промовляв кс. Панась.

Присуд смерти.

Трибунал у Познані засудив на смерть Едм. Ґроновського зате, що вбив експедієнтку в крамниці печива Левандовську та забрав 50 зол.

Вбивство.

Антін Сидір, пекарський практикант у пекарні Геса при вул. Барт. Ґловацького, з жарту вдарив легенько прутом по плечах свого товариша по фаху Зюлковського. Зюлковський сказав, що це нічого, звичайний жарт, тому нічого Сидорові не зробить. Колиж Сидір підійшов до Зюлковського, той вбив його ножем. Зюлковського арештували.

Арештування в Кнігиничах.

У Кнігиничах (пов. Рогатин) відбувалося кооперативне свято при участи ок. 3.000 людей та кінної бандерії із 100 коней. Поліція старалася не допустити до походу й арештувала більше число учасників свята.

Град.

У Крагелівці та Кривотулах (пов. Товмач) град знищив ок. 50 проц. плодів, у Могилі, Торговиці та Богородчині ок. 35 проц. плодів. Вихор перевернув дві стодолі в Торговиці й одну в Богородчині.

Присуд за асентерункові обманства.

Окружний карний суд у Лодзі засудив 11 обвинувачених у асентерункових обманствах кожного по 1 році вязниці.

Смерть від ґранати.

У Пеняках (пов. Броди) 18-літній Осадчук кинув найденою ґранатою. Ґраната вибухла і вбила Осадчука, розірвала йому живіт, відірвала руки й ноги.

Пожежа митрополитальних лісів.

Дня 28. червня в год. 9. рано вибухла з невідомої причини пожежа в митрополитальних лісах у місцевости Довга Поляна біля Осмолоди. Вогонь охопив зруб і молодняк на просторі ок. 20 гект. Гасило пожежу ок. 1000 людей до 21 год. Шкоди покищо не устійнені.

Замах на пос. Лібермана.

У Варшаві, в каварні „Лобзовянка" невідомий чоловік стріляв із револьвера на соц. посла Лібермана. Куля зранила якусь паню, що підняла була руку.

Помер поет Ейсмонд.

Дня 29. червня помер у Закопанім польський поет Юл. Ейсмонд, який, як відомо, був тяжко ранений підчас катастрофи прогульки Пенклюбу.

Війна проти СРСР?

(АТЕ). „Вечерная Москва" пише, що приготовлювання війни проти СРСР перестало бути чуткою, а стало фактом, який годі заперечити. Румунія будує укріплення на побережі Чорного Моря. Англійські та французькі імперіялісти хочуть утворити воєнний бльок проти СРСР., до якого мають належати Румунія, Польща та балтійські держави.

Зі спортового життя.

Україна-Світезь 6 : 0 (3 : 0).

Заслужена виграна України, яка мала цілий час абсолютну перевагу над слабим противником, одначе не використала багато слабих сторін і помилок Світезі з вини нападу. Найслабшим в Україні був Сич, який не вміє собі дати ради з противником через свою повільність. Таксамо і Лисик і Петрів грали за мало продуктивно; перший за довго передержує коло себе мяч, поки йому його не заберуть, а як стріляє то все за високо, а Петрів грає, на жаль, для публики, перед якою пописується своїми дрібнітами, а не грає для дружини. Непотрібно грає також цілий напад на Кобзяря, якого дуже добре обставляють противники. Підлісецький біґає добре, але не вміє використати помилок чи слабих місць противника і ніколи не стріляє на ворота; не вміє також ніколи подати Кобзяреві на так зв. зміну. Кобзяр працьовитий і стріляє вже й лівою ногою. Оборона і поміч в загальному добрі. Голї стрілили: Кобзяр 5 і Лисик 1 (головкою). Суддя п. Земан добрий. Видців до 500.

Лігові змагання.

Львів. Погонь—Леґія 0:0.
Познань. Варта—Чорні 4:0 (0:0).
Лодзь. Гарбарня—ЛТСҐ 4:2 (1:1).

Мистецтва А-кляси.

Львів. Чорні І. Б.—Ресовія 5:4 (2:2).
Львів. Лехія—Погонь І. Б. 2:1 (1:1).
Перемишль. Польонія—Ґасмонея 4:0 (1:0).

Лист до Редакції.

Ще в справі „Нової Хати“.

Вельмишановний Пане Редакторе!

Я не думала ні особисто ні в імени установи „Українського Народнього Мистецтва“, яку заступаю, забирати більше слова на сторінках Вашого шан. часопису тому, що як член кооп-ви вважаю, що всі закиди членів кооп. „УНМ.“ щодо редагування журналу „Нова Хата“ та діяльности і складу Управи кооперативи „УНМ.“ повинні бути звернені в першу чергу на Заг. Зборах Кооперативи, бо лише там можуть вони бути достаточно перевірені та полагоджені, а дебата на сторінках преси, не доведе до ніяких позитивних вислідів. Одначе поява низки статтей в останніх тижнях на тему редагування „Нової Хати“, підписаних п. І. Федорович-Малицькою, приневолює мене просити Вас помістити все таки декілька слів вияснення в тій справі.

Мені неможливо відповідати на всі закиди п. І. Ф.-М. тому, що це вимагалоб щонайменше кілька статтей у „Ділі“, а сумніваюся, чи Хв. Редакція „Діла“ на це погодилася би. Тут хочу торкнутися лише головного висновку статтей п. І. Ф.-Малицької та зверну увагу на деякі факти безпосередньо звязані з тими статтями.

Критичні замітки п. І. Ф.-Малицької щодо редагування „Нової Хати“ були би на місці, якби появилися на рік скоріше та якби вони були прислані до кооп. УНМ. і його журналу „Нової Хати“, в якій п. І. Федорович-Малицька співробітничала, а органи УНМ. булиб їх взяли під увагу; бож саме і в тій ціли розписала була Редакція „Нової Хати“ анкету, щоби дати змогу співробітницям і передплатницям висказатися про спосіб редагування „Нової Хати“. Стверджую, що ані п. І. Федорович-Малицька, ані п. М. Рудницька не пішли тоді назустріч змаганням Редакції „Нової Хати“ і своїх замітів чи побажань не висказали, хоч сьогодні обі виявляють своє зацікавлення та прихильність до цього жіночого видавництва.

Теперішні спостереження п. І. Федорович-Малицької щодо критичних нарисів п. д-р Фуртак-Деркачевої (підписуваних все повним іменем авторки), є ще й тому сьогодні безпредметовими, що п. д-р Фуртак-Деркачева ще першого січня 1930 р. зголосила своє уступлення із становища редакторки „Нової Хати“, видала тільки перші три числа „Н. Хати“ на 1930 рік на просьбу Управи, доки Управа не підшукала відповідної людини на це становище, та з днем 30. березня передала редакційний провід п. інж. Лідії Бурачинській. Ця зміна була подана на Заг. Зборах Кооперативи „УНМ.“ до відома членам Кооперативи, та оповіщена в „Новій Хаті“. І дивно, що саме щойно тепер підноситься закиди щодо способу редагування „Н. Х.“ п. д-ром Фуртак-Деркачевою, коли вона вже в редакції „Н. Х.“ не працює.

П. І. Федорович-Малицька як передплатниця і б. співробітниця „Н. Хати“ мала змогу своєчасно подати до відома керуючим органам Кооперативи ті заміти, які тепер підносить, але цього не зробила. Навпаки стверджую, що п. І. Федорович-Малицька, на запит Управи кооп. „УНМ.“, чому перестала дописувати до „Н. Х.“, не подала за причину ні одного із тих аргументів, які видвигнула на сторінках „Діла“. Натомість і мені особисто і іншим членам Управи на пропозицію дальшої співпраці у журналі „Н. Х.“ заявила, що не в силі нічого тепер писати по причині недуги.

П. І. Фед.-Малицька закінчує свої статті висновком, що причиною укривання дійсної політичної фізіономії „Н. Х.“, а саме, на її думку, „комунофільської“ були мотиви чисто матеріяльної натури, а саме, бажання приєднати більшу скількість передплатниць. Не хочу аналізувати цього роду висновку, але з цілою рішучістю проти нього протестую та заявляю, що і Редакційна Колегія і Управа кооперативи вели свою працю з цілою щирістю та отвертістю, в згоді зі своїм громадським сумлінням, і не руководилися ніяким опортунізмом ані не мали на думці ніяких політичних тенденцій чи стратегічних маневрів для зеднання передплатниць.

На доказ правдивости мого твердження покликуюся на всі протоколи Управи, Надзірної Ради, Загальних Зборів та листування Редакції, яке виказує наглядно, що Редакція „Н. Х.“ не руководилася ніякою тенденцією при доборі співробітниць. Висновок п. І. Федорович-Малицької, немовто Редакційна Колегія скривала свою „політичну фізіономію“ для приєднання передплатниць, кривдить безпідставно нашу Установу та її виконні органи.

Під кінець мушу ще торкнутися заміту, висуненого в одній зі статтей на сторінках „Діла“, звернeного особисто проти мене, а саме: — що хоч моя особа „не підлягає під сумнів щодо національного світогляду, то причинюється до скріплення позиції анаціональних елементів в кооп. „УНМ.“ — Щодо цього закиду подаю до відома, що тих людей, з якими я сьогодні працюю, я мала змогу пізнати протягом довгих років щоденної праці в кооперативі, чи в інших установах, та як українська націоналістка заявляю, що нікого й нічого не покриваю, що ішлоб у розріз з інтересами нації, та як така несу повну і солідарну відповідальність за добро і розвій установи, яку заступаю. Зрештою запорукою цього є вже сам особистий склад проводу кооп. „УНМ.“ та журналу „Нова Хата“. До Надзірної Ради кооп. „УНМ.“ належать: п. Ст. Монцібович (голова), п. С. Ракова (заст. голови), п. А. Палій (секретарка), п. І. Лежогубська, п. О. Бачинська, п. Ст. Савицька, п. І. Бонковська як члени. До Управи входять: підписана (справник), п. Ст. Чижович (касієр), п. М. Громницька (книговодець), пп. С. Федак-Мельникова і М. Мельник, заступники. Редакційний провід спочиває в руках інж. Л. Бурачинської.

Львів, 24. червня 1930.

Ірена Макух-Павликовська,
директор-справник кооп. „Українське Народнє Мистецтво“ у Львові.

*

Від Редакції. Даючи льояльно на сторінках „Діла“ місце повищому вияснленню і не входячи в його оцінку, цим замикаємо дискусію на повищу тему. Заінтересованим авторкам статтей у цій справі, які є в редакційній теці, подаємо до відома, що цих статтей друкувати не будемо.

ОГОЛОШЕННЯ

Театри.

Великий Міський Театр:

Понеділок, 30. червня, год. 8. вечором „Хоробрий вояк Швейк“.

Малий Міський Театр:

Понеділок, 30. червня, год. 8. вечором „Потрійне весілля“ внижки важні.

Кіна.

АПОЛЬО: „Білі рожі з Равенсберга“. Найновіші звукові додатки.
КАСІНО: Листи невідомої (на осн. Ст. Цвайга).
КОЛЬОСЕИ: З Єгипту до Палестини.
КОПЕРНИК: Молода ґенерація. Міліонові дівчата.
ЛЕВ: З причини відновлення салі й інсталяції звукового апарату Кіно зачинене.
МАРУСЕНЬКА: Молода ґенерація. Міліонові дівчата.
ОАЗА: Стоптана цвітка. Раз у житті.
ПАЛЯС: Сема заповідь. Звукові додатки.
ПАН: Хатина дядька Томи.
ПАСАЖ: Летун у полумі. Шлюб без продовження.
ПРОМІНЬ: Гаракірі.
СТИЛЕВЕ: Мученик спорту (Гарольд Льойд). Марнотравний син.
ФАТАМОРГАНА: За кров братів. Кон і Кутен.
ХИМЕРА: Сучасні дівчата.
УТІХА: Божеська жінка (Ґрета Ґарбо). Кон і Келлі в гаремі.

Програма радіо.

Середа 2. VII. 1930

ЛЬВІВ (385,1) 18·00 Концерт з Варшави. 23·00 Муз. до танців. **Вильно** (368,1) 19·25 Пісні. **Лодзь** (233,8) 21·30—22·00 Спів Дигаса. **Лайпціг** (259) 19·40 Симф. орхестра. **Копенгаґен** (281) 22·05 Камерна музика. **Бреслав** (325) 22·00 Камерний концерт. **Букарешт** (394) 20·45 Спів оперовий. 21·15. Віольончеля. **Берлін** (418) 19·15 Пісні. 22·00 Нова музика. **Рим** (441) 21·02 Симф. концерт. **Прага** (487) 19·35 Скрипка і форт. **Відень** (516,5) Бах. **Рига** (525) 19·03 Симф. концерт. **Будапешт** (550) 18·30 Циганська музика. 20·00 Мадяр. вечір. **Ленінград** (1000) 17·30 Концерт. **Москва** (720) 16·30 Камерна музика. **Харків** (1304) 20·00 Артист.-муз. авдиція. **Париж** (1725) 21·00 Орхестра.

ОПОВІСТКИ

За оголошення редакція не відповідає

Новий Український Театр дир. П. Карабіневича. 2341
Ж а б є:
1. VII. „Шлях до пекла“ премієра.
2. VII. „Пан Твардовський“.
Готується до постановки: „Альравне“, „Цариця Мадаґаскару“, „Memento“. Дирекція Т-ру прийме зараз добру піяністку і **скрипака на добрих умовах.**

Український Театр „Кооператива“ у Львові. Український Театр ім. І. Тобілевича в Станиславові:
С к о л е: Саля „Сокола“. 2392
Вівторок 1. VII. „Паяци“.
Середа 2. VII. „Медді“.
Четвер 3. VII. Ревія: „Раз та добре“.
Пятниця 4. VII. „Миш церковна“.
Субота 5. VII. Саля українського захисту: „Маруся Богуславка“.
Неділя 6. VII. „Ой не ходи Грицю“.
Понеділок 7. VII. Пращальна вистава: „Пірвання Сабінянок“.
Подається до відома, що наш театр має у плані обїздку всіх літниськ (Трускавець, Дора, Микуличин, Яремче і т. д.).

Торговельна Школа Т-ва „Просвіта“ з кооперативним напрямом у Львові, вул. Корнияктів ч. 1. III. поверх приймає ВПИСИ до дня 1. липня 1930 р. від год. 10—12 рано особисто й письменно за предложенням метрики, останнього шкільного свідоцтва і 10 зол. вписового. Пізніші зголошення будуть приїматись тільки в міру вільних місць. — **Управа.**
2304 12-15

Виділ тов. „Український Інститут для дівчат“ у Перемишлі прийме до Інституту на шк. рік 1930/31 190 учениць. Місячна оплата за удержання 90 зол. Оплата за ужиття інвентаря одноразово 30 зол. При інституті є приватна жіноча ґімназія гуманістичного типу з повними правами державних шкіл. Оплата за науку 35 зол. місячно. Прохання в справі приняття надсилати до управи Інституту, вул. Татарська 4, найпізніше до 25. липня. Ближчі інформації подає управа Інституту. — **Управа Інституту.**
2383 2—3

Пригадка! Звичайні Загальні Збори видавничої кооперативи **„Червона Калина“** у Львові відбудуться дня 2 липня н. р. в год. 6-ій вечором у салі Т-ва „Українська Бесіда“ у Львові при вул. Рутовського 22. Рівночасно повідомляємо наших членів, що на днях вийдуть з друку: Д-р Олена Степанів-Дашкевичева: **Напередодні великих подій,** Д-р Андрій Чайківський: **Чорні ради,** спомини і М. Галаган: **З моїх споминів** II. том. — **Управа Видавництва „Червона Калина“.** 2385 2—3

ДРІБНІ ОГОЛОШЕНЯ

За оголошення редакція не відповідає

ОГОЛОШЕННЯ

За оголошення редакція не відповідає

Подяка.

Старшина кружка „Рідної Школи“ в Раві Руській складає отсею дорогою щиру подяку Вп. П. **Д-ру Гоцькому Романові,** лікареві в Раві Руській за безплатне а щире сповнювання обовязків лікарських у тутешній захоронці „Рідної Школи“ в Раві Руській. — **Управа.** 2393 1—1

За редакцію відповідає Олександер Костик. Видає Видавнича Спілка „Діло“. В друкарні Видавничої Спілки „Діло“, Львів, Ринок ч. 10.